

§ 999

Lausunto Uusimaa-ohjelma 2.0:n luonnoksesta ja ympäristöselostuksesta

HEL 2017-004497 T 00 01 06

Päätös

Kaupunginhallitus päätti antaa Uudenmaan liitolle seuraavan lausunnon:

Maakuntaohjelman lähtökohdat

Uusimaa on maakuntana erityislaatuinen: Se on Suomen tiheimmin asuttu ja kaupungistunein maakunta, jolla on rooli koko maan talouden veturina. Talouden dynamiikkaa määrittävät vienti ja kansainvälisyys sekä muusta maasta poikkeava toimialarakenne. Uusimaa on kuitenkin myös sisäisesti moninainen. Elinkeinoelämä ja yritystoiminta ovat keskittyneet pääkaupunkiseudulle, jolla sijaitsee 80 % Uudenmaan yksityisen sektorin työpaikoista. Pääkaupunkiseudun merkitys ja alueen kaupunkien rooli investointien houkuttelussa on ohjelmaluonnoksessa tunnistettu.

Lausunnolla oleva Uusimaa-ohjelma 2.0:n luonnos on uudentyyppinen, tiiviin kokonaisuuden muodostava ja tarinalliseen kerrontaan perustuva maakuntaohjelma. Yleisluontoisena, varsin hyvin ajan tasalla olevana strategisena asiakirjana se on tarkoitettu kaikille Uudenmaan toimijoille.

Ohjelmaluonnos sisältää joukon toimenpiteitä, joiden osalta toteutus on kuntien tai muiden alueen toimijoiden vastuulla. Maakunnan liiton käytävissä olevat resurssit ovat rajalliset, mikä heikentää ohjelman ohjausvaikutusta.

Uudenmaan liiton tulee toimia ymmärryksen lisäämiseksi eri alueiden välillä sekä kaupunkiseutujen erityistarpeiden huomioimiseksi kansallisella tasolla. Asetettavien tavoitteiden saavuttaminen edellyttää, että Uudenmaan liitto edistää Euroopan unionin rakennerahastojen rahoituksen kohdentamista alueelle. Kansallisella tasolla tulee erityisesti edistää alueen kilpailukyvyille keskeisiä liikennehankkeita sekä muuten huolehtia riittävien resurssien turvaamisesta alueen kehittämiselle.

Maakunnan tulisi kannustaa ja suunnata resurssejaan julkisen sektorin uudistamiseksi. Julkisen sektorin omat toimintatavat tarjoavat mahdollisuuksia ohjelmaluonnoksen luvussa 5 mainittujen teknologian kehittämisen ja innovaatioiden tavoitteiden toteuttamiseksi. Teknologiamyönteinen maakunta on sitä kaikessa toiminnassaan.

Ohjelmaluonnoksessa todetaan (s.7), että tarvitaan ”tasapainoinen strategia, jossa ylhäältä alas tapahtuva suunnittelu luo perusrakenteen palveluille ja mahdollistaa samalla ruohonjuuritason toiminnan.” Tällainen kuvaus tulee poistaa ohjelmasta. Maakunnallisen suunnittelun tulee perustua toimijoiden kumppanuuteen ja vuoropuheluun eikä hierarkiin rakenteisiin.

Maakuntaohjelmaa on valmisteltu vaikeassa tilanteessa, kun sote- ja maakuntauudistus on vireillä ja mittavan lainsäädäntöuudistuksen käsittely on siirtynyt ensi vuoden kevääseen. Ohjelmaluonnoksessa kuitenkin kuvataan uutta Uttamaata ja maakuntaa maakuntauudistuksen jälkeen suurena alueella vaikuttavana toimijana esimerkiksi innovaatio-toiminnassa (s.25). Samoin viitataan jo kasvupalvelukuntayhtymään, vaikka mahdollista pääkaupunkiseudun ja Uudenmaan kasvupalveluja koskevaa erilliskäytännön lainsäädäntöä ei vielä ole.

Kaupunginhallitus katsoo, että Uusimaa-ohjelman tulee pitäytyä voimassa olevaan lainsäädäntöön ja maakunnan liiton nykyiseen rooliin ja asemaan. Eri asia on, jos tavoitteissa erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon osalta viitataan jo käynnissä olevan valmistelun edellyttämiin jatkotoimenpiteisiin tällä valtuustokaudella sote-palvelujen sujuvaksi ja saumattomaksi jatkumiseksi mahdollisista hallintouudistuksista huolimatta.

Maakuntauudistuksen mahdollisesti toteutuessa Uudenmaan kasvupalvelukuntayhtymän kasvupalveluiden sekä maakunnallisten sosiaali- ja terveystyöpalveluiden tulee tukea niin työllisten kuin työttömien työkykyä sekä mahdollistaa monialaisten palveluiden yhteensovittaminen vaikeimmin työllistyvien työllistymisen edistämiseksi. Palveluiden saumattomuus tulee turvata hallinnollisesta uudistuksesta riippumatta.

Mikäli Suomeen syntyy uusi maakuntahallinto ja Uudenmaan erilliskäytäntö, tulee Uusimaa-ohjelmaa uudistaa maakunnan uusia tehtäviä vastaavasti.

Seuraavassa huomioita Uusimaa-ohjelma 2.0:n luonnoksen toimintaympäristön kuvaukseen, painopisteisiin, tavoitteisiin ja toimenpiteisiin:

Hyvinvoiva ja osaava ihminen (strateginen painopiste 1)

Ohjelmaluonnoksessa on hyvää se, että terveyserojen kaventamisen keinoksi nähdään rakenteelliset tekijät. Tuoreet tutkimukset antavat viitteitä siitä, että hyvinvoinnin ja terveyden eriarvoisuus eivät ratkea ilman että puututaan eriarvoisuuden juurisyihin kuten työttömyyteen ja köyhyyteen. Ohjauksen, neuvonnan ja kampanjoiden avulla yleensä tavoitetaan tervein ja parhaimmassa asemassa oleva väestönosa. Näillä saadaan siis jossain määrin nostettua koko väestön terveyden tasoa,

mutta samalla terveyserot väestöryhmien välillä pysyvät ennallaan tai voivat jopa kasvaa. Nämä taso- ja erotavoitteet eivät välttämättä ole ris-tiriidassa keskenään, mutta niiden erilaiset tulokset on syytä hahmot-taa.

Sosiaalisen hyvinvoinnin osalta ohjelmaluonnoksessa on ansiokkaasti käsitelty uusimaalaisten hyvinvoinnin haasteita, jotka nousevat nimenomaan sosiaalisen kehityksen indeksistä. Indeksissä mukana olevien tekijöiden lisäksi haasteena on syytä tunnistaa myös sosiaalinen polari-soituminen. Tiedetään, että sosioekonomiset terveys- ja kuolleisuuserot ovat Suomessa, kuten myös muissa Pohjoismaissa suuremmat kuin esimerkiksi Keski- ja Etelä-Euroopassa, ja myös Uudenmaan sisällä joissain kunnissa hyvinvoinnin polarisoituminen on suurempaa kuin koko Suomessa keskimäärin. Polarisaatio kuitenkin mainitaan vain lyhyesti.

Ohjelmaluonnoksessa käydään läpi yleisimpiä kroonisia kansantauteja ja niihin yhteydessä olevia tekijöitä. Siinä korostetaan hyvin voimakkaasti liiallisen energiansaannin ja liian vähäisen liikunta-aktiivisuuden merkitystä. Liiallisen energiansaannin lisäksi tulisi kuitenkin huomata myös ravitsemuksen laatu sekä esimerkiksi liiallisen suolan saannin merkitys yhtenä kansantautien riskitekijänä. Näiden ohella etenkin Helsingissä myös alkoholin liika- ja ongelmakäyttö sekä tupakointi ovat keskeisiä kuolleisuutta lisääviä tekijöitä. Tupakointi näyttäisi olevan Helsingissä pienenemässä melko nopeasti, joten tupakointiin liittyvä kuolleisuus tulee myös pienemään entistä nopeammin.

Väestömäärän kasvu, ikääntyminen ja maahanmuutto lisäävät sosiaali- ja terveystalouden kysyntää. Helsingin kaupunki vastaa tähän kysyntään omien päätöksensä pohjalta palveluja ja palvelurakennetta uudistamalla, huolehtimalla asiakaskokemukseltaan ja saatavuudeltaan hyvistä, vaikuttavista, laadukkaista ja monipuolisista palveluista sekä asianmukaisista toimitiloista.

Helsingin uuden kaupunkistrategian varhaiskasvatuksen ja koulutuksen tavoitteet on asetettu korkealle ja tukevat osaltaan maakuntaohjelman hyviä tulevaisuuteen tähtäviä osaamisen tavoitteita. Turvalliset ja terveelliset oppimisympäristöt sekä korjausrakentaminen edellyttävät kaikkien toimijoiden yhteistyötä Uudellamaalla nykyisen vaikean sisäilmaongelman ratkaisemiseksi.

Työllisyyden edistäminen

Ohjelman tavoitteessa ”Tulevaisuuden osaavat ihmiset” korostetaan nuorten työmarkkinoilla kokemaa epävarmuutta. Työmarkkinoiden epävarmuus ei kuitenkaan ole ikäriippuvaista, vaan koskee yhtä enenevässä määrin aloja, joilla ei vaadita korkeaa osaamista. Luvussa koroste-

taan myöhemmin elinikäistä oppimista ja työmarkkinoiden vaatimuksia. Helsingin kannalta oleellista on, että suurimmat erot Uudellamaalla sijaitsevat suurten kaupunkien sisällä. Uudenmaan yhdyskuntarakenne huomioiden maakuntaohjelman tulisikin korostaa enemmän kaupunkipolitiikkaa ja kaupungistumiseen liittyviin haasteisiin vastaamista.

Talouden kääntyessä kasvuun kohtaanto-ongelman on ennustettu pahenevan. Uudelleen koulutautuminen on nostettu esiin ratkaisuna työvoimatarpeeseen, mutta osana elinikäistä oppimista tulee toimenpiteitasolla korostaa myös muuntokoulutuksen mahdollisuuksia. Näkökulman koulutukseen tulee olla kansainvälinen siten, että koulutusta voitaisiin myös tuoda Suomeen. Monella työikäisellä ei ole mahdollisuutta lähteä opiskelemaan ulkomaille, jolloin käytettävissä olevat mahdollisuudet koostuvat vain kotimaisten ja paikallisten oppilaitosten koulutustarjonnasta.

Maahanmuuttajien työllistymisen haasteiden osalta on puolestaan huomioitava, että pelkästään koulutustarjonnasta huolehtiminen ei takaa työllistymistä. Koulutusta ei tule nähdä työelämästä irrallisena: parhaimminkin tuloksiin päästään työtä ja koulutusta integroivilla palveluilla.

Osaksi luvun toimenpiteitä tulee lisätä maakunnan liiton tehokas ja pitkäjänteinen toiminta koulutustarpeita kartoittavassa ennakointitehtäväsään, jotta koulutustarjonta alueella vastaa tulevia työvoimatarpeita.

Kansainvälisyys ja maahanmuutto

Ohjelmaluonnoksessa kahdessa eri painopisteessä ja tavoitteessa käsitellään kansainvälisyyttä ja maahanmuuttoa ("Kansainvälisyydestä vahvuutta" ja "Kansainvälistä osaamista ja investointeja")

Ohjelmassa tulee huomioida pääkaupunkiseudun, erityisesti Helsingin, asema maahanmuuton kohteena. On arvioitu, että seuraavan viiden vuoden aikana noin 80 % vuosina 2015–2016 saapuneista ja kansainvälistä suojelua saaneista henkilöistä asettuu asumaan pääkaupunkiseudun kuntiin. Alueen vetovoima tekee sen väestörakenteesta poikkeuksellisen muuhun maahan verrattuna.

Eriarvoistumiskehitys on Uudellamaalla kiihtynyt viimeisten vuosien aikana. Pääkaupunkiseudulla on havaittavissa eriytymistä työn, koulutuksen, terveyden, asumisen ja muun osallisuuden suhteen myös maahanmuuttajaryhmien kesken. Erot eri maahanmuuttajaryhmien välillä ja niiden sisällä tulee tunnistaa tehokkaiden ja oikein kohdennettujen toimenpiteiden suunnittelemiseksi. Ohjelmaluonnoksen yksinkertaistava jaottelu kansainvälisiin osaajiin ja maahanmuuttajiin on kuitenkin ongelmallinen: Myös kansainväliset osaajat ovat maahanmuuttajia ja kansainvälistä suojelua saavat henkilöt (pakolaisena tai turvapaikanhakija-

na maahan saapuneet) saattavat olla korkeakoulutettuja tai muuten ammattitaitoisia henkilöitä.

Nettomaahanmuuton ohella yksi väestön ikääntymisen ja huoltosuhteen heikkenemisen kannalta tärkeimmistä kysymyksistä tulevana vuotena on sen varmistaminen, että kaikki nuoret pääsevät kiinni koulutukseen ja työelämään. Luvussa ”Nuori, kaunis ja menestyvä Uusimaa” tulisikin huomioida niin kutsuttujen toisen polven maahanmuuttajien kasvu työkään tulevan vuosikymmenen aikana. Nämä nuoret ovat kansainvälisiä ja monikielisiä, mutta kohtaavat koulutukseen ja työllistymiseen liittyviä haasteita: Noin puolet työn ja koulutuksen ulkopuolella olevista nuorista on ulkomaalaistaustaisia. Myös Pisa-tuloksissa on nähtävissä selkeää eroa ulkomaalaistaustaisten ja muiden nuorten välillä.

Maahanmuuttoon liittyy haasteita, joita ei tule vähätellä. Maahanmuutto on samalla mahdollisuus kansainväliseen kasvuun ja se on arkipäivää kaikissa Uudenmaan kunnissa, erityisesti pääkaupunkiseudulla. Ohjelmaluonnoksessa käsitellään myös asenneilmapiiriä ja yhteisöllisyyttä Uudellamaalla sekä tartutaan maahanmuuttajavastaisuuteen julkisessa keskustelussa. On kuitenkin tiedostettava, että ennakkoluuloja esiintyy läpi yhteiskunnan eikä asenteiden kärjistymistä voida pelkistää maahanmuuttajien ja kantaväestön huono-osaisten ryhmien vastakkainasetteluksi.

Osallisuus on halua ja aitoja mahdollisuuksia vaikuttaa sekä nähdä, kuulla, arvostetuksi ja ymmärretyksi tulemista. Kuulumisen kokemukseen on vaikutusta myös sillä, kuinka väestöryhmiin viitataan ja millaisia kielikuvia käytetään virallisissa yhteyksissä. Uusimaa-ohjelmassa tulisi pyrkiä neutraaliin kieleen ja välttää kyseenalaisia sanavalintoja, kuten ”värikkäät persoonat” sekä kielteisiä mielikuvia synnyttäviä ilmaisuja, kuten ”moninaisuus voi näyttäytyä tehottomuutena”. Ihmisryhmien erillisyyttä korostavan, vanhahtavan ”erilaisuuden sallimisen” sijaan ohjelmassa tulee pyrkiä toimijuuden esiin tuomiseen ja korostaa kaikkien mahdollisuutta olla yhdenvertainen osa yhteiskuntaa taustastaan riippumatta. Kokemus yhteisestä kaupungista, kunnasta tai asuinalueesta luo myös turvaa ja vahvistaa osallisuuden edellytyksiä.

Osaajien houkuttelu liittyy keskeiseksi painopisteeksi nostettuun osaavan työvoiman saatavuuden turvaamiseen. Ulkomaisten osaajien houkuttelu on edellytys yritysten riittävälle työvoiman saannille ja kasvulle sekä innovaatioiden syntymiselle ja muodostaa sitä kautta pohjan alueen kasvulle. Jo nyt osaavan työvoiman saanti on erityisesti uusien teknologioiden osalta haastavaa.

Kansainvälisten osaajien merkityksen yhteydessä tulisi lisäksi nostaa esiin, että varsinkin pääkaupunkiseudulla on jo paljon kansainvälistä osaamista, koulutusta, ammattitaitoa ja kansainvälisiä yhteyksiä, joita ei hyödynnetä riittävästi.

Turvallisuus ja kaupungistuminen

Ohjelmaluonnoksessa todetaan, että "Kaupungistumisen myötä ihmiset eivät tunne enää niin voimakasta yhteisöllisyyttä ja solidaarisuutta." Mihin tämä toteamus perustuu?

Tavoitteen "Turvallisuutta solidaarisuudesta" kohdalla toimenpiteeksi on kirjattu "Tuetaan keinoja, joilla vähennetään kaupungistumisen aiheuttamaa turvattomuuden tunnetta pääkaupunkiseudulla." Tämän tavoitteen luonteva lähtökohta toki on, että yhteenkuuluvuuden tunne ja vuorovaikutus lisäävät ihmisten perusturvallisuutta, mutta toimenpide tulee ilmaista rakentavammalla tavalla: Lisätään ihmisten turvallisuuden tunnetta tukemalla yhteisöllisyyttä, yhteenkuuluvuuden tunnetta ja vuorovaikutusta lisääviä keinoja.

On hyvä, että yhteisöllisyyden merkitystä korostetaan, mutta se ei ole ainoa ratkaisu. Kaupungistumisella on kääntöpuolensa ja se voi lisätä tiettyjä lieveilmiöitä, mutta kaupungeissa on myös paljon etuja turvallisuuden näkökulmasta. Ennalta ehkäisevä turvallisuustoiminta ja erityisesti kiireellisten hälytyspalvelujen saatavuus ja muutenkin lähellä olevat palvelut ovat omiaan parantamaan ihmisten turvallisuuden tunnetta.

Menestyvä ja vastuullinen bisnes (strateginen painopiste 2)

Uudenmaan vuosien 2018–2021 tavoite saada alueelle lisää kansainvälisiä osaajia ja investointeja on oikein asetettu. Ohjelmaluonnoksessa on myös tunnistettu seikkoja, jotka erottavat Uudenmaan maakunnan muusta Suomesta, kuten kansainvälisten yritysten rooli ja työpaikkojen osaamisintensiivisyys. Luonnoksessa keskeiset saavutettavuus, vetovoima sekä osaavan työvoiman saatavuus ovat kuitenkin paitsi vahvuuksia suhteessa muuhun maahan, myös tavoitteita, joiden tulee toteutua nykyistäkin paremmin kansainvälisessä kilpailussa menestymisen varmistamiseksi. Hyvä kotimainen sijoitus ei riitä: Kauempaa tarkasteltuna Suomea ja Uuttamaata luonnehtivat edelleen muun muassa eurooppalaisittain pienet kotimarkkinat, kielimuuri, etäinen sijainti, kulttuuriltaan vieras ja arvaamaton rajanaapuri Venäjä sekä korkea kustannustaso, joka aikaansaa alhaisen ostovoiman.

Toimenpiteenä panostukset pääkaupunkiseudun kansainvälisen tunnettuuden vahvistamiseen sekä yhteistyöhön pääkaupunkiseudun ja maakunnan välillä kansainvälisessä markkinoinnissa ja investointien houkuttelussa ovat oikeansuuntaisia. Investointien houkuttelua ja alue-

markkinointia tulee tehdä kansainvälisesti tunnettua Helsinki-brändiä käyttäen. Myös muilla eurooppalaisilla pääkaupunkiseuduilla markkinointia toteutetaan pääkaupungin brändiä hyödyntäen.

Luonnoksessa on tunnistettu tarve korkeakoulujen ja yritysten yhteistyön syventämiselle sekä huomioitu kansainvälisten kontaktien, pääomien ja alueellisten ja paikallisten sijoitusyhtiöiden merkitys startup-yritysten kilpailukyvyille ja kasvuille. Esitetyt toimenpiteet korkeatasoisten opetus-, koulutus- ja tutkimusinfrastruktuurien tukemiseksi, terveysalan kansallisen tutkimus- ja innovaatiostrategian toteuttamiseksi yhteistyössä korkeakoulujen kanssa sekä kaupunkien, korkeakoulujen ja tutkimusorganisaatioiden tukemiseksi kilpailukykyisten startup- ja teknologiakeskittymien kehittämisessä ovat keskeisiä alueen kilpailukyvyille, ja niiden rooli ohjelmassa tulee säilyttää. Pääkaupunkiseudulla merkittävät elinkeinopoliittiset hankkeet linkittyvät terveysteknologia-alan, startup-yrittäjyyden sekä korkeakoulu-yhteistyön edistämiseen. Uudenmaan liiton tulee toiminnallaan ja käytettävissä olevilla instrumenteillaan tukea kuntien, erityisesti pääkaupunkiseudun kaupunkien toteuttamaa elinkeinopoliittikkaa ja toimenpiteitä.

Startup-yrittäjyyden määrän kasvun taustalla on luonnoksessa mainitun opiskelijayrittäjyyden lisääntymisen ohella myös muita syitä. Rekisteröidyistä osakeyhtiöistä huomattava osa syntyy jo opintonsa päättäneiden ja työelämässä mukana olleiden ihmisten, joko nuorten aikuisten tai kokeneiden ammattilaisten panostuksella. Epäonnistuvien startup-yritysten suuri osuus puolestaan korostaa kasvupotentiaalia omaavien yritysten tunnistamisen tärkeyttä. Startupien määrän kasvattamisen ohella tulee tukea nykyistä enemmän niin rahallisesti kuin muilla keinoin elinkelpoisia ja kasvupotentiaalia omaavia yrityksiä, jotka voivat työllistää ja aikaansaada tuottoa investoinneille.

Uudenmaan alueen pk-yritysten menestyminen niin kotimaisessa kuin kansainvälisessä kilpailussa edellyttää nykyistä vahvempaa digitaalisten palveluiden käyttöönottoa muun muassa verkkokaupan saralla. Uudenmaan maakunnan tulisikin edistää laajasti digitalisaatiota alueen yritystoiminnassa yhdessä muiden kumppanien kanssa. Kannatettavaa on, että ohjelmassa on huomioitu uusien teknologioiden ja innovaatioiden tukeminen vientiä vahvistavasti.

Kiertotalous

Kiertotalouden edistäminen on ohjelmaluonnoksessa huomioitu nostamalla se yhdeksi menestyvään liiketoimintaan liittyväksi keskeiseksi tavoitteeksi. Kiertotalouden on arvioitu tuottavan Suomen kansantaloudelle vuosittain jopa 2,5 miljardin euron arvoisen arvonlisän vuoteen 2030 mennessä. Suurin arvonlisävaikutus syntyy uuden teknologian

tuottavuusvaikutuksista. Tämän vuoksi julkinen panostus tutkimus- ja innovaatiotoimintaan ja ohjelmassa esitetyt toimenpiteet ovat tärkeitä.

Julkisia investointeja, mukaan lukien tuotannollisia sekä rakennusinvestointeja voidaan ohjata tukemaan kiertotaloutta ja siitä syntyvää uutta liiketoimintaa. Toimenpiteinä on tunnistettu maakunnan hankintojen rooli kiertotalouden innovaatioiden edistäjänä. Tässä yhteydessä tulee huomioida, että erityisesti Uudenmaan kunnat ovat merkittäviä hankintayksiköitä ja voivat olla edelläkävijöitä kehitettäessä hankinnoille kiertotalouskriteeristöä ja uusia hankintamalleja. Helsingin kaupunki on kehittänyt ympäristökriteeristöä pitkäjänteisesti omissa hankinnoissaan. Maakunnan tulee tukea kuntien innovatiivisia hankintoja ja innovaatiokumppanuutta, jotka antavat markkinoille oikeanlaisen signaalin uusien liiketoimintaratkaisujen kehittämiseksi materiaali- ja resurssitehokkuuden saavuttamiseksi. Kiertotalouden ohella hankintojen kautta tulee edistää myös laajemmin ilmastoviisaita ratkaisuja.

Julkiset toimijat voivat luoda mahdollisuuksia tutkimukselle, innovaatio-toiminnalle ja sitä kautta uudelle liiketoiminnalle. Ne voivat vauhdittaa arvonnisän syntyä olemalla aloitteellisia kiertotalouden pilottien, kokeilujen ja niihin liittyvien tietojärjestelmien sekä tutkimus- ja tuotekehitystoiminnan, esimerkiksi jättemateriaalien hyötykäytön ja tuotteistamisen käynnistämässä. Arvonnisävaikutusta voidaan vahvistaa digitalisatiolla ja kehittämällä kiertotalouden toimintaympäristöä.

Ilmastoviisas ja monimuotoinen maakunta (strateginen painopiste 3)

Ohjelmaluonnoksessa on keskeiseksi tavoitteeksi nostettu tulla Suomen ensimmäiseksi hiilineutraaliksi maakunnaksi. Helsingin kaupunkistrategian mukaan ilmastonmuutosta torjutaan kunnianhimoisesti ja hiilineutraaliuuden tavoite on aikaistettu vuoteen 2035.

Uudenmaan kunnista Helsinki, Espoo, Vantaa, Porvoo, Hanko, Hyvinkää, Inkoo, Lohja, Raasepori ja Siuntio ovat asettaneet hiilineutraaliustavoitteen 2035 tai aiemmin.

Koska väestöllisesti suurin osa Uudenmaan kunnista on asettanut hiilineutraaliudelle aiemman tavoitteen, Uusimaa-ohjelma 2.0:n jatkovalmistelussa olisi syytä harkita, syntyisikö kuntien tavoitteiden pohjalta Uudellemaalle tiukempi hiilineutraaliustavoite kuin 2050.

Kestävä ja turvallinen Uusimaa on asetettu tavoitteeksi ja tavoite hyvin kohdennettu oikeisiin asioihin eli sään ääri-ilmiöihin ja tulviin, vesi- ja ruokahuoltoon sekä pohjavesiin. Sen sijaan kyberturvallisuus vaikuttaa vielä päälle liimatulta kokonaisuudelta. Elinkeinopoliittisesti voi olla järkevää korostaa kyberturvallisuutta ja hybridiuhkien torjuntaa sekä näihin liittyvää koulutusta, osaamista ja houkutelua ko. toimialan työpaikko-

ja alueelle. Maakunnan luontevana roolina on kyberturvallisuudessa huolehtia omien järjestelmiensä turvallisuudesta ja käytettävyydestä.

Liikenne ja saavutettavuus

Sujuva ja toimiva liikenne on edellytys Uudenmaan kasvulle ja elinvoimaisuudelle. Uusimaa-ohjelman luonnoksessa on tunnistettu saavutettavuuden keskeinen merkitys ja nostettu esiin useita tärkeitä liikenteen kansallisen sekä kansainvälisen kehittämisen näkökulmia. Esimerkkeinä näistä ovat raideliikenteen, joukkoliikenteen ja liikenteen hallinnan kehittäminen sekä kansainvälisten liikenneyhteyksien kehittäminen, mukaan lukien raideliikenteen niin sanotun lentoradan ja Helsinki–Tallinna-tunnelin kehittäminen. Kansallisista yhteyksistä on mainittu Pissara-rata, ESA-rata, pääkaupunkiseudulle suuntautuva joukkoliikenne, länsimetro ja Raide-Jokeri.

Liikenneyhteyksien lisäksi tavoitteiksi asetetaan liikenteen päästövähennystavoitteiden saavuttaminen yhdyskuntarakennetta kehittämällä sekä matkaketjuajattelun kehittäminen, kestävät kulkumuodot ja liikenne palveluna - eli MaaS-kehityksen tukeminen. Elinkeinoelämän tarpeista on huomioitu muun muassa satamayhteydet sekä lentoasema- ja teollisuus- ja logistiikka-alueiden yhteydet. Erityisen huomionarvoista ja kannatettavaa on tavaraliikenteen levähdysalueen merkityksen nostaminen esiin ohjelmaluonnoksessa.

Ohjelmaa tulisi kuitenkin täydentää korostamalla logistiikkakäytävien merkitystä, älyliikenteen vaikutuksia sekä kaupunkijakelun kehittämistä. Valitettavasti tavaraliikenteen kannalta merkittävät Kehä III ja Keski-Uudenmaan logistiikkakäytävä (Kehä IV) ovat jääneet luonnoksessa huomiotta. Molemmat ovat välttämättömiä sekä Uudenmaan tärkeimmän yleissataman eli Vuosaaren sataman toimivuuden kannalta että koko Uudenmaan tavaralogistiikassa.

Toiseksi liikenneosiossa ei ole ennakoitu liikenteen tulevaa murrosta. Älyliikenteen palvelut, automaattinen liikenne ja älykäs liikenteen ohjaus tulevat mullistamaan liikenteen. Tämä vaatii myös Uudenmaan liikennesuunnittelun varautumista uuteen toimintaympäristöön. Uudenmaan liiton tulee varautua automaattiliikenteen täysimääräiseen hyödyntämiseen ja sen integroimiseen osaksi muuta liikennejärjestelmää.

Liikenteen osalta ohjelmaan tulee lisäksi nostaa myös citylogistiikka eli kaupunkijakelun kehittäminen. Tällä hetkellä pääkaupunkiseudulta puuttuvat tehokkaat toimenpiteet citylogistiikan tehostamiseksi ja päästöjen vähentämiseksi. Tässä alueellinen näkökulma on tärkeä kaupunkien omien toimien lisäksi muun muassa kaupunkijakelukeskusten kehittämisessä.

Seuranta ja mittaaminen

Ohjelmaluonnoksessa on valittu seuranta- ja mittaamista varten Euroopan alueiden sosiaalisen kehityksen indeksin (SPI) indikaattoreista viisi ja Euroopan alueiden kilpailukykyindeksi (RCI). Niissä on vakavaa ja aitoa pyrkimystä kansainväliseen vertailtavuuteen, mutta samalla molemmissa on omat haasteensa, kun tarkastelu viedään lähtötietojen tasolle. Uudenmaan liitto on valinnut indikaattoreista tietyt osat ja osa käytetyistä mittareista tosin koostuu useammasta osakomponentista. Tämä vaikeuttaa tulkintaa ja tulisi mm. tietää, mitä ilmiöitä tai tekijöitä taustalla on mittareiden taustalla. Mittareiden tulkintaan tulee jatkossa kiinnittää erityistä huomiota.

Ympäristöselostus

Ympäristöselostukseen sisältyvä ympäristö- ja muiden vaikutusten arviointi on kattava eikä siihen ole huomautettavaa.

Käsittely

Vastaehdotus:

Otso Kivekäs:

Poistetaan kappaleen 41 viimeinen lause ja lisätään sen jälkeen uudet kappaleet:

Uudenmaan kunnista Helsinki, Espoo, Vantaa, Porvoo, Hanko, Hyvinkää, Inkoo, Lohja, Raasepori ja Siuntio ovat asettaneet hiilineutraaliustavoitteen 2035 tai aiemmin.

Koska väestöllisesti suurin osa Uudenmaan kunnista on asettanut hiilineutraaliudelle aiemman tavoitteen, Uusimaa-ohjelma 2.0:n jatkovalmistelussa olisi syytä harkita, syntyisikö kuntien tavoitteiden pohjalta Uudellemaalle tiukempi hiilineutraaliustavoite kuin 2050.

Kannattaja: Pia Pakarinen

Kaupunginhallitus hyväksyi yksimielisesti Otso Kivekkään vastaehdotuksen mukaisesti muutetun ehdotuksen.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Anja Vallittu, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36046
anja.vallittu(a)hel.fi

Liitteet

1 Lausuntopyyntö Uusimaa-ohjelma 25.9.2017

Postiosoite

PL 10
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kaupunginkanslia@hel.fi

Käyntiosoite

Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki 17
<http://www.hel.fi/kaupunginkanslia>

Puhelin

+358 9 310 1641

Faksi

+358 9 655 783

Y-tunnus

0201256-6

Tilinro

FI0680001200062637

Alv.nro

FI02012566

- 2 Uusimaa-ohjelma_2.0
3 Ymparistoselostus_-_Uusimaa-ohjelma_2.0

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Otteet

Ote

Uudenmaan liitto

Otteen liitteet

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus päättää antaa Uudenmaan liitolle seuraavan lausunnon:

Maakuntaohjelman lähtökohdat

Uusimaa on maakuntana erityislaatuinen: Se on Suomen tiheimmin asuttu ja kaupungistunein maakunta, jolla on rooli koko maan talouden veturina. Talouden dynamiikkaa määrittävät vienti ja kansainvälisyys sekä muusta maasta poikkeava toimialarakenne. Uusimaa on kuitenkin myös sisäisesti moninainen. Elinkeinoelämä ja yritystoiminta ovat keskittyneet pääkaupunkiseudulle, jolla sijaitsee 80 % Uudenmaan yksityisen sektorin työpaikoista. Pääkaupunkiseudun merkitys ja alueen kaupunkien rooli investointien houkuttelussa on ohjelmaluonnoksessa tunnistettu.

Lausunnolla oleva Uusimaa-ohjelma 2.0:n luonnos on uudentyyppinen, tiiviin kokonaisuuden muodostava ja tarinalliseen kerrontaan perustuva maakuntaohjelma. Yleisluontoisena, varsin hyvin ajan tasalla olevana strategisena asiakirjana se on tarkoitettu kaikille Uudenmaan toimijoille.

Ohjelmaluonnos sisältää joukon toimenpiteitä, joiden osalta toteutus on kuntien tai muiden alueen toimijoiden vastuulla. Maakunnan liiton käytävissä olevat resurssit ovat rajalliset, mikä heikentää ohjelman ohjausvaikutusta.

Uudenmaan liiton tulee toimia ymmärryksen lisäämiseksi eri alueiden välillä sekä kaupunkiseutujen erityistarpeiden huomioimiseksi kansallisella tasolla. Asetettävien tavoitteiden saavuttaminen edellyttää, että Uudenmaan liitto edistää Euroopan unionin rakennerahastojen rahoituksen kohdentamista alueelle. Kansallisella tasolla tulee erityisesti edistää alueen kilpailukyvyllä keskeisiä liikennehankkeita sekä muuten huolehtia riittävien resurssien turvaamisesta alueen kehittämiselle.

Maakunnan tulisi kannustaa ja suunnata resurssejaan julkisen sektorin uudistamiseksi. Julkisen sektorin omat toimintatavat tarjoavat mahdollisuuksia ohjelmaluonnoksen luvussa 5 mainittujen teknologian kehittämisen ja innovaatioiden tavoitteiden toteuttamiseksi. Teknologiamyönteinen maakunta on sitä kaikessa toiminnassaan.

Ohjelmaluonnoksessa todetaan (s.7), että tarvitaan "tasapainoinen strategia, jossa ylhäältä alas tapahtuva suunnittelu luo perusrakenteen palveluille ja mahdollistaa samalla ruohonjuuritason toiminnan." Tällainen kuvaus tulee poistaa ohjelmasta. Maakunnallisen suunnittelun tulee perustua toimijoiden kumppanuuteen ja vuoropuheluun eikä hierarkisiin rakenteisiin.

Maakuntaohjelmaa on valmisteltu vaikeassa tilanteessa, kun sote- ja maakuntauudistus on vireillä ja mittavan lainsäädäntöuudistuksen käsitteily on siirtynyt ensi vuoden kevääseen. Ohjelmaluonnoksessa kuitenkin kuvataan uutta Uttamaata ja maakuntaa maakuntauudistuksen jälkeen suurena alueella vaikuttavana toimijana esimerkiksi innovaatio-toiminnassa (s.25). Samoin viitataan jo kasvupalvelukuntayhtymään, vaikka mahdollista pääkaupunkiseudun ja Uudenmaan kasvupalveluja koskevaa erilliskäytön lainsäädäntöä ei vielä ole.

Kaupunginhallitus katsoo, että Uusimaa-ohjelman tulee pitäytyä voimassa olevaan lainsäädäntöön ja maakunnan liiton nykyiseen rooliin ja asemaan. Eri asia on, jos tavoitteissa erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon osalta viitataan jo käynnissä olevan valmistelun edellyttämiin jatkotoimenpiteisiin tällä valtuustokaudella sote-palvelujen sujuvaksi ja saumattomaksi jatkumiseksi mahdollisista hallintouudistuksista huolimatta.

Maakuntauudistuksen mahdollisesti toteutuessa Uudenmaan kasvupalvelukuntayhtymän kasvupalveluiden sekä maakunnallisten sosiaali- ja terveystieteiden tulee tukea niin työllisten kuin työttömien työkykyä sekä mahdollistaa monialaisten palveluiden yhteensovittaminen vaikeimmin työllistyvien työllistymisen edistämiseksi. Palveluiden saumattomuus tulee turvata hallinnollisesta uudistuksesta riippumatta.

Mikäli Suomeen syntyy uusi maakuntahallinto ja Uudenmaan erillisratkaisu, tulee Uusimaa-ohjelmaa uudistaa maakunnan uusia tehtäviä vastaavasti.

Seuraavassa huomioita Uusimaa-ohjelma 2.0:n luonnoksen toimintaympäristön kuvaukseen, painopisteisiin, tavoitteisiin ja toimenpiteisiin:

Hyvinvoiva ja osaava ihminen (strateginen painopiste 1)

Postiosoite

PL 10
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kaupunginkanslia@hel.fi

Käyntiosoite

Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki 17
<http://www.hel.fi/kaupunginkanslia>

Puhelin

+358 9 310 1641

Faksi

+358 9 655 783

Y-tunnus

0201256-6

Tilinro

FI0680001200062637

Alv.nro

FI02012566

Ohjelmaluonnoksessa on hyvää se, että terveyserojen kaventamisen keinoksi nähdään rakenteelliset tekijät. Tuoreet tutkimukset antavat viitteitä siitä, että hyvinvoinnin ja terveyden eriarvoisuus eivät ratkea ilman että puututaan eriarvoisuuden juurisyihin kuten työttömyyteen ja köyhyyteen. Ohjauksen, neuvonnan ja kampanjoiden avulla yleensä tavoitetaan tervein ja parhaimmassa asemassa oleva väestönosa. Näillä saadaan siis jossain määrin nostettua koko väestön terveyden tasoa, mutta samalla terveyserot väestöryhmien välillä pysyvät ennallaan tai voivat jopa kasvaa. Nämä taso- ja erotavoitteet eivät välttämättä ole ris-tiriidassa keskenään, mutta niiden erilaiset tulokset on syytä hahmot-taa.

Sosiaalisen hyvinvoinnin osalta ohjelmaluonnoksessa on ansiokkaasti käsitelty uusimaalaisten hyvinvoinnin haasteita, jotka nousevat nimenomaan sosiaalisen kehityksen indeksistä. Indeksissä mukana olevien tekijöiden lisäksi haasteena on syytä tunnistaa myös sosiaalinen polarisoituminen. Tiedetään, että sosioekonomiset terveys- ja kuolleisuuserot ovat Suomessa, kuten myös muissa Pohjoismaissa suuremmat kuin esimerkiksi Keski- ja Etelä-Euroopassa, ja myös Uudenmaan sisällä joissain kunnissa hyvinvoinnin polarisoituminen on suurempaa kuin koko Suomessa keskimäärin. Polarisaatio kuitenkin mainitaan vain lyhyesti.

Ohjelmaluonnoksessa käydään läpi yleisimpiä kroonisia kansantauteja ja niihin yhteydessä olevia tekijöitä. Siinä korostetaan hyvin voimakkaasti liiallisen energiansaannin ja liian vähäisen liikunta-aktiivisuuden merkitystä. Liiallisen energiansaannin lisäksi tulisi kuitenkin huomata myös ravitsemuksen laatu sekä esimerkiksi liiallisen suolan saannin merkitys yhtenä kansantautien riskitekijänä. Näiden ohella etenkin Helsingissä myös alkoholin liika- ja ongelmakäyttö sekä tupakointi ovat keskeisiä kuolleisuutta lisääviä tekijöitä. Tupakointi näyttäisi olevan Helsingissä pienemässä melko nopeasti, joten tupakointiin liittyvä kuolleisuus tulee myös pienemään entistä nopeammin.

Väestömäärän kasvu, ikääntyminen ja maahanmuutto lisäävät sosiaali- ja terveystalouden kysyntää. Helsingin kaupunki vastaa tähän kysyntään omien päätöksensä pohjalta palveluja ja palvelurakennetta uudistamalla, huolehtimalla asiakaskokemukseltaan ja saatavuudeltaan hyvistä, vaikuttavista, laadukkaista ja monipuolisista palveluista sekä asianmukaisista toimitiloista.

Helsingin uuden kaupunkistrategian varhaiskasvatuksen ja koulutuksen tavoitteet on asetettu korkealle ja tukevat osaltaan maakuntaohjelman hyviä tulevaisuuteen tähtäviä osaamisen tavoitteita. Turvalliset ja terveelliset oppimisympäristöt sekä korjausrakentaminen edellyttävät kaik-

kien toimijoiden yhteistyötä Uudellamaalla nykyisen vaikean sisäilmaongelman ratkaisemiseksi.

Työllisyyden edistäminen

Ohjelman tavoitteessa ”Tulevaisuuden osaavat ihmiset” korostetaan nuorten työmarkkinoilla kokemaa epävarmuutta. Työmarkkinoiden epävarmuus ei kuitenkaan ole ikäriippuvaista, vaan koskee yhtä enenevässä määrin aloja, joilla ei vaadita korkeaa osaamista. Luvussa korostetaan myöhemmin elinikäistä oppimista ja työmarkkinoiden vaatimuksia. Helsingin kannalta oleellista on, että suurimmat erot Uudellamaalla sijaitsevat suurten kaupunkien sisällä. Uudenmaan yhdyskuntarakenne huomioiden maakuntaohjelman tulisikin korostaa enemmän kaupunkipolitiikkaa ja kaupungistumiseen liittyviin haasteisiin vastaamista.

Talouden kääntyessä kasvuun kohtaanto-ongelman on ennustettu pahenevan. Uudelleenkouluttautuminen on nostettu esiin ratkaisuna työvoimatarpeeseen, mutta osana elinikäistä oppimista tulee toimenpiteitasolla korostaa myös muuntokoulutuksen mahdollisuuksia. Näkökulman koulutukseen tulee olla kansainvälinen siten, että koulutusta voitaisiin myös tuoda Suomeen. Monella työikäisellä ei ole mahdollisuutta lähteä opiskelemaan ulkomaille, jolloin käytettävissä olevat mahdollisuudet koostuvat vain kotimaisten ja paikallisten oppilaitosten koulutustarjonnasta.

Maahanmuuttajien työllistymisen haasteiden osalta on puolestaan huomioitava, että pelkästään koulutustarjonnasta huolehtiminen ei takaa työllistymistä. Koulutusta ei tule nähdä työelämästä irrallisena: parhaisiin tuloksiin päästään työtä ja koulutusta integroivilla palveluilla.

Osaksi luvun toimenpiteitä tulee lisätä maakunnan liiton tehokas ja pitkäjänteinen toiminta koulutustarpeita kartoittavassa ennakointitehtävässään, jotta koulutustarjonta alueella vastaa tulevia työvoimatarpeita.

Kansainvälisyys ja maahanmuutto

Ohjelmaluonnoksessa kahdessa eri painopisteessä ja tavoitteessa käsitellään kansainvälisyyttä ja maahanmuuttoa (”Kansainvälisyydestä vahvuutta” ja ”Kansainvälistä osaamista ja investointeja”)

Ohjelmassa tulee huomioida pääkaupunkiseudun, erityisesti Helsingin, asema maahanmuuton kohteena. On arvioitu, että seuraavan viiden vuoden aikana noin 80 % vuosina 2015–2016 saapuneista ja kansainvälistä suojelua saaneista henkilöistä asettuu asumaan pääkaupunkiseudun kuntiin. Alueen vetovoima tekee sen väestörakenteesta poikkeuksellisen muuhun maahan verrattuna.

Eriarvoistumiskehitys on Uudellamaalla kiihtynyt viimeisten vuosien aikana. Pääkaupunkiseudulla on havaittavissa eriytymistä työn, koulutuksen, terveyden, asumisen ja muun osallisuuden suhteen myös maahanmuuttajaryhmien kesken. Erot eri maahanmuuttajaryhmien välillä ja niiden sisällä tulee tunnistaa tehokkaiden ja oikein kohdennettujen toimenpiteiden suunnittelemiseksi. Ohjelmaluonnoksen yksinkertaistava jaottelu kansainvälisiin osajiin ja maahanmuuttajiin on kuitenkin ongelmallinen: Myös kansainväliset osaajat ovat maahanmuuttajia ja kansainvälistä suojelua saavat henkilöt (pakolaisena tai turvapaikanhakijana maahan saapuneet) saattavat olla korkeakoulutettuja tai muuten ammattitaitoisia henkilöitä.

Nettomaahanmuuton ohella yksi väestön ikääntymisen ja huoltosuhteen heikkenemisen kannalta tärkeimmistä kysymyksistä tulevina vuosina on sen varmistaminen, että kaikki nuoret pääsevät kiinni koulutukseen ja työelämään. Luvussa ”Nuori, kaunis ja menestyvä Uusimaa” tulisikin huomioida niin kutsuttujen toisen polven maahanmuuttajien kasvu työkään tulevan vuosikymmenen aikana. Nämä nuoret ovat kansainvälisiä ja monikielisiä, mutta kohtaavat koulutukseen ja työllistymiseen liittyviä haasteita: Noin puolet työn ja koulutuksen ulkopuolella olevista nuorista on ulkomaalaistaustaisia. Myös Pisa-tuloksissa on nähtävissä selkeää eroa ulkomaalaistaustaisten ja muiden nuorten välillä.

Maahanmuuttoon liittyy haasteita, joita ei tule vähätellä. Maahanmuutto on samalla mahdollisuus kansainväliseen kasvuun ja se on arkipäivää kaikissa Uudenmaan kunnissa, erityisesti pääkaupunkiseudulla. Ohjelmaluonnoksessa käsitellään myös asenneilmapiiriä ja yhteisöllisyyttä Uudellamaalla sekä tartutaan maahanmuuttajavastaisuuteen julkisessa keskustelussa. On kuitenkin tiedostettava, että ennakkoluuloja esiintyy läpi yhteiskunnan eikä asenteiden kärjistymistä voida pelkistää maahanmuuttajien ja kantäväestön huono-osaisten ryhmien vastakkainasetteluksi.

Osallisuus on halua ja aitoja mahdollisuuksia vaikuttaa sekä nähdyksi, kuulluksi, arvostetuksi ja ymmärretyksi tulemista. Kuulumisen kokemukseen on vaikutusta myös sillä, kuinka väestöryhmiin viitataan ja millaisia kielikuvia käytetään virallisissa yhteyksissä. Uusimaa-ohjelma tulisi pyrkiä neutraaliin kieleen ja välttää kyseenalaisia sanavalintoja, kuten ”värikkäät persoonat” sekä kielteisiä mielikuvia synnyttäviä ilmaisuja, kuten ”moninaisuus voi näyttäytyä tehottomuutena”. Ihmisryhmien erillisyyttä korostavan, vanhahtavan ”erilaisuuden sallimisen” sijaan ohjelmassa tulee pyrkiä toimijuuden esiin tuomiseen ja korostaa kaikkien mahdollisuutta olla yhdenvertainen osa yhteiskuntaa taustastaan riippumatta. Kokemus yhteisestä kaupungista, kunnasta tai asuinalueesta luo myös turvaa ja vahvistaa osallisuuden edellytyksiä.

Osaajien houkuttelu liittyy keskeiseksi painopisteeksi nostettuun osaavan työvoiman saatavuuden turvaamiseen. Ulkomaisten osaajien houkuttelu on edellytys yritysten riittävälle työvoiman saannille ja kasvulle sekä innovaatioiden syntymiselle ja muodostaa sitä kautta pohjan alueen kasvulle. Jo nyt osaavan työvoiman saanti on erityisesti uusien teknologioiden osalta haastavaa.

Kansainvälisten osaajien merkityksen yhteydessä tulisi lisäksi nostaa esiin, että varsinkin pääkaupunkiseudulla on jo paljon kansainvälistä osaamista, koulutusta, ammattitaitoa ja kansainvälisiä yhteyksiä, joita ei hyödynnetä riittävästi.

Turvallisuus ja kaupungistuminen

Ohjelmaluonnoksessa todetaan, että ”Kaupungistumisen myötä ihmiset eivät tunne enää niin voimakasta yhteisöllisyyttä ja solidaarisuutta.” Mihin tämä toteamus perustuu?

Tavoitteen ”Turvallisuutta solidaarisuudesta” kohdalla toimenpiteeksi on kirjattu ”Tuetaan keinoja, joilla vähennetään kaupungistumisen aiheuttamaa turvattomuuden tunnetta pääkaupunkiseudulla.” Tämän tavoitteen luonteva lähtökohta toki on, että yhteenkuuluvuuden tunne ja vuorovaikutus lisäävät ihmisten perusturvallisuutta, mutta toimenpide tulee ilmaista rakentavammalla tavalla: Lisätään ihmisten turvallisuuden tunnetta tukemalla yhteisöllisyyttä, yhteenkuuluvuuden tunnetta ja vuorovaikutusta lisääviä keinoja.

On hyvä, että yhteisöllisyyden merkitystä korostetaan, mutta se ei ole ainoa ratkaisu. Kaupungistumisella on kääntöpuolensa ja se voi lisätä tiettyjä lieveilmiöitä, mutta kaupungeissa on myös paljon etuja turvallisuuden näkökulmasta. Ennalta ehkäisevä turvallisuustoiminta ja erityisesti kiireellisten hälytyspalvelujen saatavuus ja muutenkin lähellä olevat palvelut ovat omiaan parantamaan ihmisten turvallisuuden tunnetta.

Menestyvä ja vastuullinen bisnes (strateginen painopiste 2)

Uudenmaan vuosien 2018–2021 tavoite saada alueelle lisää kansainvälisiä osaajia ja investointeja on oikein asetettu. Ohjelmaluonnoksessa on myös tunnistettu seikkoja, jotka erottavat Uudenmaan maakunnan muusta Suomesta, kuten kansainvälisten yritysten rooli ja työpaikkojen osaamisintensiivisyys. Luonnoksessa keskeiset saavutettavuus, vetovoima sekä osaavan työvoiman saatavuus ovat kuitenkin paitsi vahvuuksia suhteessa muuhun maahan, myös tavoitteita, joiden tulee toteutua nykyistään paremmin kansainvälisessä kilpailussa menestymisen varmistamiseksi. Hyvä kotimainen sijoitus ei riitä: Kauempaa tarkasteltuna Suomea ja Uuttamaata luonnehtivat edelleen muun muassa eurooppalaisittain pienet kotimarkkinat, kielimuuri, etäinen sijainti, kult-

tuuriltaan vieras ja arvaamaton rajanaapuri Venäjä sekä korkea kustannustaso, joka aikaansaa alhaisen ostovoiman.

Toimenpiteenä panostukset pääkaupunkiseudun kansainvälisen tunnettuuden vahvistamiseen sekä yhteistyöhön pääkaupunkiseudun ja maakunnan välillä kansainvälisessä markkinoinnissa ja investointien houkuttelussa ovat oikeansuuntaisia. Investointien houkuttelua ja alue-markkinointia tulee tehdä kansainvälisesti tunnettua Helsinki-brändiä käyttäen. Myös muilla eurooppalaisilla pääkaupunkiseuduilla markkinointia toteutetaan pääkaupungin brändiä hyödyntäen.

Luonnoksessa on tunnistettu tarve korkeakoulujen ja yritysten yhteistyön syventämiselle sekä huomioitu kansainvälisten kontaktien, pääomien ja alueellisten ja paikallisten sijoitusyhtiöiden merkitys startup-yritysten kilpailukyvyille ja kasvulle. Esitetyt toimenpiteet korkeatasoisten opetus-, koulutus- ja tutkimusinfrastruktuurien tukemiseksi, terveysalan kansallisen tutkimus- ja innovaatiostrategian toteuttamiseksi yhteistyössä korkeakoulujen kanssa sekä kaupunkien, korkeakoulujen ja tutkimusorganisaatioiden tukemiseksi kilpailukykyisten startup- ja teknologiakeskittymien kehittämisessä ovat keskeisiä alueen kilpailukyvyille, ja niiden rooli ohjelmassa tulee säilyttää. Pääkaupunkiseudulla merkittävät elinkeinopoliittiset hankkeet linkittyvät terveysteknologia-alan, startup-yrittäjyyden sekä korkeakoulu yhteistyön edistämiseen. Uudenmaan liiton tulee toiminnallaan ja käytettävissä olevilla instrumenteillaan tukea kuntien, erityisesti pääkaupunkiseudun kaupunkien toteuttamaa elinkeinopoliittikkaa ja toimenpiteitä.

Startup-yrittäjyyden määrän kasvun taustalla on luonnoksessa mainitun opiskelijayrittäjyyden lisääntymisen ohella myös muita syitä. Rekisteröidyistä osakeyhtiöistä huomattava osa syntyy jo opintonsa päättäneiden ja työelämässä mukana olleiden ihmisten, joko nuorten aikuisten tai kokeneiden ammattilaisten panostuksella. Epäonnistuvien startup-yritysten suuri osuus puolestaan korostaa kasvupotentiaalia omaavien yritysten tunnistamisen tärkeyttä. Startupien määrän kasvattamisen ohella tulee tukea nykyistä enemmän niin rahallisesti kuin muilla keinoin elinkelpoisia ja kasvupotentiaalia omaavia yrityksiä, jotka voivat työllistää ja aikaansaada tuottoa investoinneille.

Uudenmaan alueen pk-yritysten menestyminen niin kotimaisessa kuin kansainvälisessä kilpailussa edellyttää nykyistä vahvempaa digitaalisten palveluiden käyttöönottoa muun muassa verkkokaupan saralla. Uudenmaan maakunnan tulisi edistää laajasti digitalisaatiota alueen yritystoiminnassa yhdessä muiden kumppanien kanssa. Kannatettavaa on, että ohjelmassa on huomioitu uusien teknologioiden ja innovaatioiden tukeminen vientiä vahvistavasti.

Kiertotalous

Kiertotalouden edistäminen on ohjelmaluonnoksessa huomioitu nostamalla se yhdeksi menestyvään liiketoimintaan liittyväksi keskeiseksi tavoitteeksi. Kiertotalouden on arvioitu tuottavan Suomen kansantaloudelle vuosittain jopa 2,5 miljardin euron arvoisen arvonlisän vuoteen 2030 mennessä. Suurin arvonlisävaikutus syntyy uuden teknologian tuottavuusvaikutuksista. Tämän vuoksi julkinen panostus tutkimus- ja innovaatiotoimintaan ja ohjelmassa esitetyt toimenpiteet ovat tärkeitä.

Julkisia investointeja, mukaan lukien tuotannollisia sekä rakennusinvestointeja voidaan ohjata tukemaan kiertotaloutta ja siitä syntyvää uutta liiketoimintaa. Toimenpiteinä on tunnistettu maakunnan hankintojen rooli kiertotalouden innovaatioiden edistäjänä. Tässä yhteydessä tulee huomioida, että erityisesti Uudenmaan kunnat ovat merkittäviä hankintayksiköitä ja voivat olla edelläkävijöitä kehitettäessä hankinnoille kiertotalouskriteeristöä ja uusia hankintamalleja. Helsingin kaupunki on kehittänyt ympäristökriteeristöä pitkäjänteisesti omissa hankinnoissaan. Maakunnan tulee tukea kuntien innovatiivisia hankintoja ja innovaatiokumppanuutta, jotka antavat markkinoille oikeanlaisen signaalin uusien liiketoimintaratkaisujen kehittämiseksi materiaali- ja resurssitehokkuuden saavuttamiseksi. Kiertotalouden ohella hankintojen kautta tulee edistää myös laajemmin ilmastoviisaita ratkaisuja.

Julkiset toimijat voivat luoda mahdollisuuksia tutkimukselle, innovaatiotoiminnalle ja sitä kautta uudelle liiketoiminnalle. Ne voivat vauhdittaa arvonlisän syntyä olemalla aloitteellisia kiertotalouden pilottien, kokeilujen ja niihin liittyvien tietojärjestelmien sekä tutkimus- ja tuotekehitystoiminnan, esimerkiksi jätemateriaalien hyötykäytön ja tuotteistamisen käynnistämiseksi. Arvonlisävaikutusta voidaan vahvistaa digitalisatiolla ja kehittämällä kiertotalouden toimintaympäristöä.

Ilmastoviisas ja monimuotoinen maakunta (strateginen painopiste 3)

Ohjelmaluonnoksessa on keskeiseksi tavoitteeksi nostettu tulla Suomen ensimmäiseksi hiilineutraaliksi maakunnaksi. Helsingin kaupunkistrategian mukaan ilmastomuutosta torjutaan kunnianhimoisesti ja hiilineutraaliuuden tavoite on aikaistettu vuoteen 2035. Haastavat tavoitteet ja toimenpiteet maakuntatasolla ja kaupungintasolla ovat samansuuntaisia.

Kestävä ja turvallinen Uusimaa on asetettu tavoitteeksi ja tavoite hyvin kohdennettu oikeisiin asioihin eli sään ääri-ilmiöihin ja tulviin, vesi- ja ruokahuoltoon sekä pohjavesiin. Sen sijaan kyberturvallisuus vaikuttaa vielä päälle liimatulta kokonaisuudelta. Elinkeinopoliittisesti voi olla järkevää korostaa kyberturvallisuutta ja hybridiuhkien torjuntaa sekä näihin liittyvää koulutusta, osaamista ja houkutella ko. toimialan työpaikko-

ja alueelle. Maakunnan luontevana roolina on kyberturvallisuudessa huolehtia omien järjestelmiensä turvallisuudesta ja käytettävyydestä.

Liikenne ja saavutettavuus

Sujuva ja toimiva liikenne on edellytys Uudenmaan kasvulle ja elinvoimaisuudelle. Uusimaa-ohjelman luonnoksessa on tunnistettu saavutettavuuden keskeinen merkitys ja nostettu esiin useita tärkeitä liikenteen kansallisen sekä kansainvälisen kehittämisen näkökulmia. Esimerkkeinä näistä ovat raideliikenteen, joukkoliikenteen ja liikenteen hallinnan kehittäminen sekä kansainvälisten liikenneyhteyksien kehittäminen, mukaan lukien raideliikenteen niin sanotun lentoradan ja Helsinki–Tallinna-tunnelin kehittäminen. Kansallisista yhteyksistä on mainittu Pissara-rata, ESA-rata, pääkaupunkiseudulle suuntautuva joukkoliikenne, länsimetro ja Raide-Jokeri.

Liikenneyhteyksien lisäksi tavoitteiksi asetetaan liikenteen päästövähennystavoitteiden saavuttaminen yhdyskuntarakennetta kehittämällä sekä matkaketjuajattelun kehittäminen, kestävät kulkumuodot ja liikenne palveluna - eli MaaS-kehityksen tukeminen. Elinkeinoelämän tarpeista on huomioitu muun muassa satamayhteydet sekä lentoasema- ja teollisuus- ja logistiikka-alueiden yhteydet. Erityisen huomionarvoista ja kannatettavaa on tavaraliikenteen levähdysalueen merkityksen nostaminen esiin ohjelmaluonnoksessa.

Ohjelmaa tulisi kuitenkin täydentää korostamalla logistiikkakäytävien merkitystä, älyliikenteen vaikutuksia sekä kaupunkijakelun kehittämistä. Valitettavasti tavaraliikenteen kannalta merkittävät Kehä III ja Keski-Uudenmaan logistiikkakäytävä (Kehä IV) ovat jääneet luonnoksessa huomiotta. Molemmat ovat välttämättömiä sekä Uudenmaan tärkeimmän yleissataman eli Vuosaaren sataman toimivuuden kannalta että koko Uudenmaan tavaralogistiikassa.

Toiseksi liikenneosiossa ei ole ennakoitu liikenteen tulevaa murrosta. Älyliikenteen palvelut, automaattinen liikenne ja älykäs liikenteen ohjaus tulevat mullistamaan liikenteen. Tämä vaatii myös Uudenmaan liikennesuunnittelun varautumista uuteen toimintaympäristöön. Uudenmaan liiton tulee varautua automaattiliikenteen täysimääräiseen hyödyntämiseen ja sen integroimiseen osaksi muuta liikennejärjestelmää.

Liikenteen osalta ohjelmaan tulee lisäksi nostaa myös citylogistiikka eli kaupunkijakelun kehittäminen. Tällä hetkellä pääkaupunkiseudulta puuttuvat tehokkaat toimenpiteet citylogistiikan tehostamiseksi ja päästöjen vähentämiseksi. Tässä alueellinen näkökulma on tärkeä kaupunkien omien toimien lisäksi muun muassa kaupunkijakelukeskusten kehittämisessä.

Seuranta ja mittaaminen

Ohjelmaluonnoksessa on valittu seuranta- ja mittaamista varten Euroopan alueiden sosiaalisen kehityksen indeksin (SPI) indikaattoreista viisi ja Euroopan alueiden kilpailukykyindeksi (RCI). Niissä on vakavaa ja aitoa pyrkimystä kansainväliseen vertailtavuuteen, mutta samalla molemmissa on omat haasteensa, kun tarkastelu viedään lähtötietojen tasolle. Uudenmaan liitto on valinnut indikaattoreista tietyt osat ja osa käytetyistä mittareista tosin koostuu useammasta osakomponentista. Tämä vaikeuttaa tulkintaa ja tulisi mm. tietää, mitä ilmiöitä tai tekijöitä taustalla on mittareiden taustalla. Mittareiden tulkintaan tulee jatkossa kiinnittää erityistä huomiota.

Ympäristöselostus

Ympäristöselostukseen sisältyvä ympäristö- ja muiden vaikutusten arviointi on kattava eikä siihen ole huomautettavaa.

Esittelijän perustelut

Uudenmaan maakuntahallitus päätti kokouksessaan 25.9.2017 pyytää lausuntoa Uusimaa-ohjelma 2.0:n luonnoksesta ja ympäristöselostuksesta Uudenmaan kunnilta ja sidosryhmiltä.

Maakunnan suunnittelujärjestelmä käsittää nykyainsäädännön mukaan maakuntasuunnitelman, maakuntaohjelman ja maakuntakaavan. Vuosittain päivitettävä toimeenpanosuunnitelma konkretisoi maakuntaohjelman toteuttamista. Uudenmaan maakuntaohjelmasta vuosille 2018-2021 käytetään nimeä Uusimaa-ohjelma. Maakuntaudistus muuttaa alueidenkehittämissuunnitelmaa ja jatkossa uusi maakunta laatii maakuntastrategian, jolla asetetaan pitkän aikavälin tavoitteet ja ohjataan kehitystä. Maakuntaohjelma on tehty voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti.

Lausunnolla olevan Uusimaa-ohjelman on laatinut Uudenmaan liitto yhteistyössä Uudenmaan ELY-keskuksen, alueen kuntien, yritysten, koulutus- ja tutkimuslaitosten sekä järjestöjen kanssa. Lisäksi valmisteluaineistoa on käsitelty mm. Uudenmaan maakunnan kuntajohtajien kokouksessa.

Ohjelmakauden (2018 -2021) strategiset painopisteet ovat:

1. Hyvinvoiva ja osaava ihminen
2. Menestyvä ja vastuullinen bisnes
3. Ilmastoviisas ja monimuotoinen maakunta.

Jokaisessa painopisteessä on neljä tavoitetta, joita toteutetaan ohjelmassa määriteltyjen ja siihen myöhemmin lisättävien toimenpiteiden avulla.

Ohjelman visio on vuodelle 2050: Helsinki Region – Cool and the Most Vibrant Region in Europe. Vuonna 2050 Uusimaa on Euroopan virkein ja viilein maakunta.

Ns. SOVA-laki (200/2005) asettaa velvoitteet arvioida ohjelman ympäristövaikutukset. Maakuntaohjelmasta vastaava viranomainen selvittää ja arvioi ohjelman sekä sen vaihtoehtojen toteuttamisesta aiheutuvat merkittävät ympäristövaikutukset ja laatii ohjelman ympäristöselostuksen. Selvitettäviä asioita ovat mm. vaikutus ihmisiin, luontoon, rakennettuun ympäristöön ja luonnonvarojen hyödyntämiseen. Arvioinnin avulla pyritään varmistamaan yhteensopivuus ohjelman ympäristötavoitteiden ja kestäväen kehityksen periaatteiden kanssa.

Uusimaa-ohjelman vaikutusten arviointia on tehty samanaikaisesti ohjelman laatimisen kanssa.

Lausunnot pyydetään toimittamaan Uudenmaan liittoon viimeistään 2.11.2017. Lausunnon antamiselle on saatu lisääaikaa 8.11.2017 saakka.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Anja Vallittu, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36046
anja.vallittu(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Lausuntopyyntö Uusimaa-ohjelma 25.9.2017
- 2 Uusimaa-ohjelma_2.0
- 3 Ympäristöselostus_-_Uusimaa-ohjelma_2.0

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Otteet

Ote
Uudenmaan liitto

Otteen liitteet
Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätöshistoria

Postiosoite
PL 10
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kaupunginkanslia@hel.fi

Käyntiosoite
Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki 17
<http://www.hel.fi/kaupunginkanslia>

Puhelin
+358 9 310 1641
Faksi
+358 9 655 783

Y-tunnus
0201256-6

Tilinro
FI0680001200062637
Alv.nro
FI02012566

06.11.2017

Asia/12

Kaupunginhallitus 30.10.2017 § 972

HEL 2017-004497 T 00 01 06

Päätös

Kaupunginhallitus päätti panna asian pöydälle.

Käsittely

30.10.2017 Pöydälle

Kaupunginhallitus päätti yksimielisesti panna asian pöydälle Otso Kivekkään ehdotuksesta.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Anja Vallittu, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36046
anja.vallittu(a)hel.fi